

نگاهی به اقتصاد

سردبیر

مقدمه

اقتصاد ایران در سال ۱۳۸۴ که مصادف با اولین سال اجرای برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از مجموع چهار برنامه سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور می‌باشد، علیرغم تحولات ویژه سیاسی در منطقه، در شرایط با ثبات و مطلوبی قرار داشته است. رویکردهای اقتصادی کشور در این سال، در جهت مقررات زدایی‌های گسترده در بخش خارجی به منظور رقابت پذیری اقتصاد و در راستای اهداف قانون برنامه چهارم که مبتنی بر تعامل فعال و مثبت با اقتصاد جهانی است، کماکان تداوم یافته است. ضمن اینکه شرایط پایدار و با ثبات بازار جهانی نفت نیز به ایجاد فضای رشد در اقتصاد کشور کمک بسزایی نموده است.

همچنین براساس سیاستهای متخذه در قانون برنامه چهارم که از یک سو تامین نقدینگی مورد نیاز بخشهای تولیدی و سرمایه‌گذاری جهت دستیابی به رشد اقتصادی مورد نظر بوده و از سوی دیگر کنترل رشد نقدینگی و مهار تورم مورد تاکید قرار داشته است، بانک مرکزی در سال ۱۳۸۴ تلاش نموده از طریق انتشار اوراق مشارکت تا اهداف نقدینگی و تورم در قالب سیاستهای مصوب در محدوده ارقام برنامه چهارم محقق شود.

با توجه به تلاشهای صورت گرفته رشد نقدینگی طی ۱۱ ماهه سال ۱۳۸۴ به ۲۴/۱ درصد و نرخ تورم در دوازده ماهه منتهی به بهمن ماه سال ۱۳۸۴ به ۱۲/۶ درصد بالغ گردید که نسبت به هدف منظور شده برای نرخ تورم در سال اول برنامه (۱۴/۶ درصد) حاکی از تحقق این هدف می باشد. البته انتظار می رود در سال ۱۳۸۴ رشد نقدینگی فراتر از هدف در نظر گرفته شده در برنامه برای متغیر مذکور (۲۴ درصد) گردد.

تصویر کلان اقتصادی کشور در سال ۱۳۸۴

رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۸۳ که بدلیل رکود فعالیتهای ساختمانی و افت ارزش افزوده بخش ساختمان و نیز کاهش رشد بخشهای نفت و کشاورزی رو به کاهش نهاده و به ۴/۸ درصد محدود شده بود، در سال ۱۳۸۴ بدلیل رونق مجدد فعالیتهای کشاورزی که عمدتاً ناشی از رشد تولیدات زراعی، باغی و دامی بود، و نیز رشد بخشهای صنعت و معدن مجدداً رو به ازدیاد نهاد و در نه ماهه سال به ۵/۴ درصد بالغ گردید. سهم بخشهای کشاورزی و صنعت و معدن در رشد تولید ناخالص داخلی در نه ماهه سال ۱۳۸۴ به ترتیب ۱/۲ و ۱/۵ واحد درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به ترتیب ۰/۸ واحد درصد افزایش و ۰/۳ واحد درصد کاهش داشته است. همچنین رشد تولید ناخالص داخلی بدون نفت در دوره مورد بررسی معادل ۶/۰ درصد بود که نسبت به دوره مشابه سال قبل (۵/۲ درصد) افزایش نشان می دهد.

بخش خارجی

تراز پرداختهای خارجی کشور در سال ۱۳۸۴ متأثر از تحولات مثبت بازار جهانی نفت خام و تحولات در عرصه تجارت خارجی بوده است. تعدیل قابل توجه مقررات و ضوابط بازرگانی خارجی و ارائه تسهیلات و مشوقهای گوناگون به فعالین این بخش در سالهای گذشته موجب شد مبادلات این دوره از روند سهل تری نسبت به دوره مشابه

سال قبل برخوردار شود. به نحوی که ارزش صادرات غیرنفتی (گمرکی و غیرگمرکی) در ده ماهه سال ۱۳۸۴ با ۳۵/۹ درصد افزایش نسبت به دوره مشابه سال گذشته به ۸۶۴۶ میلیون دلار و واردات کل کشور نیز با ۳/۰ درصد رشد به ۳۲۴۶۵ میلیون دلار بالغ گردید. در نتیجه تراز بازرگانی کشور با احتساب صادرات بخش نفت و گاز (۴۰۸۶۵ میلیون دلار) از ۱۷۰۴۶ میلیون دلار مازاد برخوردار شد. همچنین در همین مدت مجموع افزایش در دارایی‌های خارجی بانک مرکزی و حساب ذخیره ارزی با ۹۲/۱ درصد رشد از ۶۲۷۸ میلیون دلار در ده ماهه سال ۱۳۸۳ به ۱۲۰۵۸ میلیون دلار در مدت مشابه سال ۱۳۸۴ رسید.

تعهدات خارجی کشور نیز با حدود ۶/۷ درصد تغییر از ۴۲/۷ میلیارد دلار در پایان سال ۱۳۸۳ به ۳۹/۸ میلیارد دلار در پایان دی ماه سال ۱۳۸۴ کاهش یافت. در این دوره بدهی‌های خارجی (تعهدات بالفعل) با حدود ۲/۱ درصد تغییر از ۲۴/۰ میلیارد دلار در پایان سال ۱۳۸۳ به ۲۴/۵ میلیارد دلار در پایان دی‌ماه سال ۱۳۸۴ رسید. تعهدات بالقوه نیز با ۱۸/۳ درصد کاهش از ۱۸/۷ میلیارد دلار در پایان سال ۱۳۸۳ به ۱۵/۳ میلیارد دلار در پایان دی ماه سال ۱۳۸۴ کاهش یافت. خاطر نشان می‌سازد که در تحلیل اطلاعات تعهدات خارجی کشور لازم است به تغییر در طبقه‌بندی اقلام توجه شود. در طبقه‌بندی جدید تعهدات خارجی اقلام سایر فاینانس‌ها و وام‌های مستقیم خارج از شبکه بانکی از تعهدات بالقوه به تعهدات بالفعل انتقال یافته است.

حساب ذخیره ارزی

حساب مذکور که با اهداف تجهیز منابع اعتباری برای سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و مدیریت آثار منفی شوک‌های احتمالی بر بودجه دولت (با توجه به اتکای بسیار بالای بودجه به منابع نفتی) ایجاد گردید، این امکان را به کشور می‌دهد که خود

را از مخاطرات اقتصادی ناشی از نوسانات شدید قیمت نفت مصون نگه دارد. شایان ذکر است که طی سالهای اخیر همواره فشارها و تکالیف بودجه‌ای و غیر بودجه‌ای متعددی برای برداشت از این حساب وجود داشته است. نظر بانک مرکزی همواره این بوده که برداشت از این حساب صرفاً در راستای موارد ذکر شده در قانون برنامه مجاز می باشد.

دارایی حساب ذخیره ارزی در پایان بهمن ماه ۱۳۸۴ معادل ۱۸۶۵۲ میلیون دلار بود که نسبت به پایان اسفند ماه سال قبل ۴۲/۸ درصد افزایش داشته است. موجودی نقدی حساب مذکور و مطالبات آن بابت تسهیلات اعطایی در پایان بهمن ماه سال جاری به ترتیب بالغ بر ۱۳۱۹۷ و ۵۴۵۵ میلیون دلار بود. همچنین ارزش کل طرحهای مصوب تا پایان آذرماه سال ۱۳۸۴، ۱۲۰۷۲ میلیون دلار بوده که قرارداد حدود ۸۲۵۵ میلیون دلار آن بین بانکها و متقاضیان تسهیلات منعقد شده و معادل ۷۳۹۸ میلیون دلار آن گشایش اعتبار شده است. ضمن اینکه حدود ۵۳۲۳ میلیون دلار نیز به صورت تسهیلات در اختیار متقاضیان قرار گرفته است. در مجموع از ارزش کل قراردادهای منعقد شده در این مقطع، بخش صنعت با اختصاص ۹۶/۹ درصد (۸۰۰۲ میلیون دلار) از قراردادهای منعقد شده بیشترین سهم را در میان سایر بخشهای اقتصادی دارا بوده است.

وضعیت بودجه

در یازده ماهه سال ۱۳۸۴، درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای دولت نسبت به دوره مشابه سال قبل به ترتیب از ۹/۹ درصد عدم تحقق و ۸/۴ درصد مازاد تحقق نسبت به رقم بودجه مصوب برخوردار بود. طی همین مدت درآمدهای عمومی دولت نیز (بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی) نسبت به رقم بودجه مصوب از ۴/۶ درصد عدم تحقق برخوردار بود. با رشد ۲۱/۱ درصدی پرداختهای هزینه‌ای دولت که نسبت به رقم مصوب ۲۳/۵ درصد عدم تحقق داشت، تراز عملیاتی دولت با

جدول شماره (۱) - وضعیت حساب ذخیره ارزی

(میلیون دلار)

یازده ماهه	سال					
	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۱۴۴۱۹	۱۰۴۸۴	۵۷۹۸	۵۹۱۳	۲۱۶۸	منابع	
۱۰۷۰۰	۹۴۵۰	۵۴۳۶	۵۱۲۹	۸۱۴	مصارف	
۱۳۱۹۷	۹۴۷۷	۸۴۴۳	۸۰۸۲	۷۲۹۸	موجودی نقدی در پایان دوره	
۵۴۵۵	۳۵۸۲	۱۷۴۱	۷۰۵	۱۴۲	مطالبات مربوط به تسهیلات ارزی	
۱۸۶۵۲	۱۳۰۶۰	۱۰۱۸۴	۸۷۸۷	۷۴۴۰	دارایی حساب ذخیره ارزی	

ماخذ: اداره بررسیها و سیاستهای اقتصادی

۶۹۲۶۲/۵ میلیارد ریال کسری مواجه گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۴۰/۱ درصد کاهش نشان داد.

همچنین در یازده ماهه سال ۱۳۸۴، خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای با مازادی معادل ۶۶۶۶۴/۷ میلیارد ریال روبرو گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل با ۳۲/۹ درصد کاهش مواجه شد. در این دوره فروش نفت خام (به میزان ۲۰/۴ درصد) و تملک داراییهای سرمایه‌ای به میزان ۴۴/۱ درصد در مقایسه با ارقام مصوب عدم تحقق داشت که باعث گردید خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای حدود ۱۶/۶ درصد مازاد بر رقم پیش‌بینی شده تحقق یابد. بدین ترتیب با توجه به فزونی کسری تراز عملیاتی نسبت به خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای، مجموع تراز عملیاتی و سرمایه‌ای بودجه دولت با ۲۵۹۷/۸ میلیارد ریال کسری مواجه شد.

بخش پولی

سیاستهای کلی برنامه چهارم مبتنی بر آن است که ضمن تامین نقدینگی موردنیاز بخشهای تولیدی و سرمایه‌گذاری جهت دستیابی به هدف رشد اقتصادی، از انبساط پولی نامتناسب با اهداف نقدینگی و تورم منعکس در برنامه جلوگیری به عمل آید. به همین منظور بانک مرکزی در طول برنامه تلاش دارد تا سیاستهای پولی به گونه‌ای به اجرا درآید که اهداف نقدینگی و تورم در قالب سیاستهای پولی مصوب در محدوده ارقام برنامه چهارم تحقق یابد. هرچند براساس تجربه برنامه سوم، انتظار می‌رود که عدم هماهنگی سیاستهای مالی با اهداف پولی، نوسانات ناخواسته و بعضاً شدیدی در عنصر خالص داراییهای خارجی پایه پولی ایجاد نماید.

نقدینگی در یازده‌ماهه سال ۱۳۸۴ با افزایش معادل ۲۴/۱ درصد به ۸۵۰۸۲۴/۳ میلیارد ریال رسید که نسبت به رشد مشابه سال قبل (۲۲/۶ درصد) بیشتر، و تقریباً معادل هدف برنامه چهارم برای سال ۱۳۸۴ (۲۴ درصد) بوده است. طی دوره مذکور، سپرده‌های دیداری ۱۵/۶ درصد و سپرده‌های غیردیداری ۳۲/۲ درصد افزایش داشته است. نرخ رشد متغیرهای مذکور در دوره مشابه سال قبل به ترتیب معادل ۷/۴ و ۳۵/۳ درصد بوده است. بررسی ترکیب نقدینگی در سال ۱۳۸۴ حاکی از کاهش سهم پول در نقدینگی است، به طوری که سهم این متغیر از ۳۶/۸ درصد در پایان سال ۱۳۸۳ به ۳۲/۷ درصد در پایان بهمن ماه ۱۳۸۴ کاهش یافته است.

بررسی عوامل موثر بر رشد نقدینگی و پایه پولی در یازده ماهه سال ۱۳۸۴ نشان می‌دهد که مطالبات از بخش غیردولتی با سهمی معادل ۲۳/۷ واحد درصد دارای بالاترین سهم در رشد نقدینگی بوده است. سهم خالص داراییهای خارجی در رشد نقدینگی ۱۲ واحد درصد بود. در بین عوامل تشکیل‌دهنده خالص داراییهای داخلی، خالص مطالبات از دولت عمدتاً به دلیل افزایش سپرده‌های دولت نزد سیستم بانکی

سهم کاهنده معادل $۱۶/۲$ واحد درصد در رشد نقدینگی داشته است. ضمناً مهمترین عامل افزایش پایه پولی در دوره مورد بررسی، خالص داراییهای خارجی بانک مرکزی با سهمی معادل $۵۰/۸$ درصد بوده که ناشی از افزایش داراییهای خارجی بانک مرکزی است. افزایش داراییهای خارجی بانک مرکزی عمدتاً به دلیل خرید ارز از دولت برای تامین منابع ریالی و عدم فروش کامل آن در بازار بوده است.

شایان ذکر است در پی تغییراتی که مجلس شورای اسلامی در برخی از مواد لایحه برنامه چهارم دولت به عمل آورد، صدور مجوز انتشار اوراق مشارکت بانک مرکزی به استناد بند (ح) ماده (۱۰) قانون برنامه به مجلس شورای اسلامی واگذار شد. در اثر سررسید شدن اوراق مشارکت بانک مرکزی در سال ۱۳۸۴ و جایگزین نشدن آن به دلیل عدم موافقت مجلس شورای اسلامی، موجودی این اوراق از $۲۰۲۵۰/۳$ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۸۳ به $۱۱۷۵۶/۰$ میلیارد ریال در پایان بهمن ماه ۱۳۸۴ کاهش یافت که در نتیجه آزاد شدن وجوه اوراق مشارکت بانک مرکزی، خالص سایر اقلام سهم فزاینده‌ای معادل $۱۳/۰$ واحد درصد در افزایش پایه پولی در یازده ماهه سال جاری داشته است. با توجه به رشد پایه پولی ناشی از عدم جایگزینی اوراق مشارکت بانک مرکزی (بازخرید اوراق انتشار یافته در سال ۱۳۸۳) و با در نظر گرفتن کسری بودجه سال ۱۳۸۴ که بخشی از آن از طریق حساب ذخیره ارزی تامین گردید، برآورد می‌شود عملکرد رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۴ فراتر از ۳۰ درصد و بیش از هدف منظور شده در برنامه برای این سال تحقق یافته باشد. خاطر نشان می‌شود در پی تلاشهای بانک مرکزی، مجلس شورای اسلامی در تاریخ $۱۳۸۴/۸/۲۴$ با فروش اوراق مشارکت توسط بانک مرکزی تا سقف ۱۵ هزار میلیارد ریال تا پایان سال ۱۳۸۴ موافقت نمود. با عرضه این اوراق که طی سه مرحله عرضه گردید، بخشی از اثرات نقدینگی اوراق جایگزین نشده خنثی گردید. نرخ تورم نیز برای سال ۱۳۸۴ در محدوده ۱۲-۱۳ درصد برآورد می‌گردد که پایین‌تر از هدف

۱۴/۶ درصد) مندرج در برنامه چهارم است. البته توجه جدی به هدف نرخ تورم تک‌رقمی در پایان برنامه چهارم توسعه، برای تنظیم سیاستهای اقتصادی در سالهای باقی‌مانده از برنامه از اهمیت بسزایی برخوردار است.

شاخص قیمتها

متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، عمده فروشی و تولید کننده در دوازده ماهه منتهی به بهمن ماه سال ۱۳۸۴ نسبت به دوره مشابه سال قبل به ترتیب ۱۲/۶، ۱۰/۶ و ۱۰/۳ درصد رشد داشتند که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل (۱۵/۰، ۱۳/۹ و ۱۶/۶ درصد) نشان دهنده آن است که رشد هر سه شاخص کاهش یافته است. کاهش نرخ رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی از ۱۵/۴ درصد در تیرماه سال ۱۳۸۴ به ۱۲/۶ درصد در بهمن ماه سال ۱۳۸۴ مبین کاهش نرخ تورم طی هشت ماه گذشته سال مورد بررسی می‌باشد که از هدف منظور شده در برنامه چهارم برای سال ۱۳۸۴ (۱۴/۶ درصد) به میزان ۲/۰ واحد درصد کمتر بوده است. رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در دوازده ماهه منتهی به بهمن‌ماه سال ۱۳۸۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل بیشتر ناشی از افزایش شاخص بهای دو گروه اصلی مسکن، سوخت و روشنایی و خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات بوده که به ترتیب ۳۷/۳ و ۳۱/۰ درصد از تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی را به خود اختصاص دادند. بطورکلی با توجه به تداوم سیاست تثبیت قیمتها و با در نظر گرفتن تغییر جهت رشد شاخص بهای تولید کننده از ابتدای سال ۱۳۸۴ انتظار می‌رود که رشد کاهش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (تورم) در ماههای آینده نیز تداوم یابد.

وضعیت بورس

روند فعالیتهای بورس اوراق بهادار تهران که طی چند سال گذشته با رونق و رشد

جدول شماره (۲) - وضعیت شاخص های قیمت

(۱۳۷۶=۱۰۰)

شاخص	دوازده ماهه منتهی به بهمن نسبت به		یازده ماهه سال نسبت به دوره	
	دوره مشابه سال قبل		مشابه سال قبل	
	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴
CPI	۱۵/۰	۱۲/۶	۱۵/۱	۱۲/۳
WPI	۱۳/۹	۱۰/۶	۱۴/۴	۹/۹
PPI	۱۶/۶	۱۰/۳	۱۶/۸	۹/۷

ماخذ: اداره آمار اقتصادی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

قابل ملاحظه‌ای همراه بود و بازدهی مطلوب آن توجه بسیاری از مردم عادی و سرمایه‌گذاران فعال را به عنوان جایگاهی مطمئن برای سرمایه‌گذاری به خود جلب کرده بود، از آذرماه سال ۱۳۸۳ روند آن رو به کاهش نهاد. به نحوی که شاخص کل قیمت سهام که در آبان ماه به اوج خود طی سال ۱۳۸۳ به رقم ۱۳۶۱۸ واحد رسیده بود، از آذرماه همین سال با تشدید رقابت‌های ریاست جمهوری و ابهامات مربوط به سیاستهای اقتصادی دولت جدید، و بحرانی شدن پرونده هسته‌ای ایران در شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی و فشارهای سیاسی برای ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت سازمان ملل، تغییر جهت داد و با نوساناتی جزئی به طور مستمر رو به کاهش نهاد. ادامه همین روند، شاخص کل قیمت سهام در بهمن ماه سال ۱۳۸۴ نسبت به پایان سال ۱۳۸۳ به میزان ۱۸/۵ درصد کاهش نشان داد.

همچنین در یازده ماهه سال ۱۳۸۴ بازده کل سرمایه‌گذاری روی سهام (تغییرات شاخص قیمت و بازده نقدی) نسبت به دوره مشابه سال قبل با ۱۳/۴ درصد کاهش مواجه بود. در خصوص روند نزولی شاخص قیمت‌ها باید خاطر نشان نمود علیرغم

اینکه بخشی از این کاهش‌ها ناشی از ترکیدن حساب قیمتی در بازار بورس بوده است، لیکن ادامه روند فعلی می‌تواند موجبات تشدید اختلالات قیمتی و تضعیف نیروهای عرضه و تقاضا در بازار سهام شود که نهایتاً منجر به خروج نقدینگی از بازار، انتقال سرمایه به بازار کشورهای همسایه، رونق دلالی و واسطه‌گری، ایجاد رونق در بازار کالاها و خدمات و ... گردد.

تصویری اجمالی از قانون بودجه سال ۱۳۸۵

برخی از ویژگیهای قانون بودجه به شرح ذیل می‌باشد:

- طبق بند (۲) تبصره (۲) به هیات وزیران اجازه داده شده است معادل ۱۴۴۶۱ میلیون دلار مندرج در جدول شماره (۸) قانون برنامه چهارم توسعه بابت بخشی از وجوه موضوع تبصره (۱۱) این قانون در سال ۱۳۸۵ را از طریق سیستم بانکی به نرخ روز ارز به فروش رساند و مبالغ ریالی حاصل را به حساب درآمد عمومی کشور واریز نماید.
- براساس بند (۶) تبصره (۲) هیات وزیران مجاز است که به منظور تسریع در اجرای عملیات طرح‌ها و خاتمه یافتن طرح‌ها و پروژه‌هایی که در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ به اتمام می‌رسند، در سال ۱۳۸۵ نسبت به تامین اعتبار مبلغ ۹۶۸۵۹ میلیارد ریال از طریق حساب ذخیره ارزی و یا فروش اوراق م. ا. رکت اقدام کند.
- در بند (۷) تبصره (۲) به دولت اجازه داده شده است که حداکثر تا مبلغ ۸ میلیارد دلار موجودی حساب ذخیره ارزی پس از وضع تعهدات قانونی مربوط، مشروط به آنکه از پنجاه درصد (۵۰ درصد) موجودی تجاوز ننماید را برای سرمایه‌گذاری، صادرات و تامین بخشی از اعتبار موردنیاز بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تائید وزارتخانه‌های تخصصی ذی‌ربط رسیده است از طریق شبکه

- بانکی داخلی و بانکهای ایرانی خارج از کشور به صورت تسهیلات ارزی بابت تامین هزینه‌های ارزی با تضمین کافی اختصاص دهد. سهم هر استان از محل این بند براساس استعداد و محرومیت توسط دولت تعیین می‌گردد.
- همچنین در ادامه بند (۷) تبصره (۲) به دولت اجازه داده شده است که به منظور تامین مالی طرح‌های بزرگ صنعتی و معدنی کشور، توسعه صادرات کالا و خدمات فنی و مهندسی حداکثر تا ۳ میلیارد دلار از محل تسهیلات موضوع این بند را به شرکت‌های داخلی، صادرکنندگان، خریداران خارجی کالاها و خدمات صادراتی و نیز برای تامین منابع ملی شرکت‌های پیمانکاری شرکت‌کننده در مناقصه‌های بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی شرکت‌های ایرانی از طریق سرمایه‌گذاری در بانک‌های صنعت و معدن و توسعه صادرات اختصاص دهد.
 - در بند (۹) تبصره (۲) تصریح شده است که افزایش سقف مانده تسهیلات تکلیفی بانکها در سال ۱۳۸۵، با رعایت سایر تکالیف مصرح در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تا سقف ۱۸۰۰ میلیارد ریال مجاز می‌باشد. از این افزایش مانده تسهیلات، سهم بخش دولتی ۲۵ درصد و سهم بخش تعاونی و خصوصی ۷۵ درصد می‌باشد.
 - در پاراگراف سوم بند (۹) تبصره (۲) بانک مرکزی موظف شده است مبلغ ۴۰۰ میلیارد ریال تسهیلات موضوع این تبصره را از طریق دفتر همکاری‌های فناوری نهاد ریاست جمهوری و وزارت تعاون به‌منظور ایجاد اشتغال مولد جهت متخصصان فارغ‌التحصیل دانشگاهها و جلوگیری از فرار مغزها با معافیت سهم آورده منظور نماید.
 - در بند (۱۱) تبصره (۲)، پرداخت یارانه سود و کارمزد تسهیلات بانکی به منظور حمایت از سرمایه‌گذاری‌های اشتغال‌زای بخشهای خصوصی و تعاونی به اتمام و

بهره‌برداری طرح‌ها موکول شده است.

- طبق جزء (الف) بند (۱۱) تبصره (۲)، دولت موظف شده است که به منظور حمایت از سرمایه‌گذاری اشتغال‌زا و زود بازده در بخش خصوصی و تعاون مبلغ ۱۱۲۵۰ میلیارد ریال در قالب وجوه اداره شده و کمک‌های فنی و اعتباری به عنوان کمک و یارانه سود تسهیلات از طریق انعقاد قرارداد با نظام بانکی کشور و صندوق تعاون و صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی، صندوق حمایت از صنایع کوچک، صندوق حمایت توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی بابت سود و کارمزد تسهیلات اعطایی جدید و سررسید شده پرداخت نماید.
 - براساس بند (د) تبصره (۱۱) به شرکت ملی نفت ایران اجازه داده شده است که در سال ۱۳۸۵ در مقابل صادرات نفت خام و معاوضه آن حداکثر تا سقف ۲/۵ میلیارد دلار نسبت به واردات بنزین مورد نیاز کشور اقدام نماید.
 - طبق جزء (۱) بند (ه) تبصره (۱۱) شرکت ملی نفت ایران مکلف است ارزش نفت خام تولیدی از میدان‌های نفتی ایران توسط آن شرکت و شرکت‌های تابعه و وابسته به آن و نیز نفت خام تولیدی ناشی از عملیات نفتی پیمانکاران طرف قرارداد با آنها را پس از وضع و کسر معادل ۶ درصد از ارزش نفت خام تولیدی به عنوان سهم خالص شرکت ملی نفت ایران، معادل ۹۴ درصد (بقیه ارزش نفت خام) را به حساب بستانکار دولت منظور نماید. همچنین طبق پاراگراف ماقبل آخر این جزء، چنانچه متوسط بهای نفت خام صادراتی کشور در سال ۱۳۸۵ بیشتر از قیمت مفروض بودجه باشد، مازاد نفت خام تولیدی نیز به عنوان سود سهام سهم دولت بایستی به حساب بستانکار خزانه‌داری کل کشور واریز شود.
- در قانون بودجه سال ۱۳۸۵، منابع عمومی دولت بالغ بر ۵۴۸۵۷۱ میلیارد ریال

می‌باشد که نسبت به رقم بودجه مصوب سال ۱۳۸۴ (بدون متمم‌ها) معادل $۳۳/۶$ درصد و نسبت به رقم متمم بودجه به میزان $۴/۲$ درصد افزایش نشان می‌دهد. در بین اقلام تشکیل دهنده منابع عمومی دولت، درآمدها، واگذاری داراییهای سرمایه‌ای و واگذاری داراییهای مالی نسبت به ارقام بودجه مصوب سال ۱۳۸۴ (بدون متمم) به ترتیب ۵۳ ، $۱۲/۷$ و $۳۱/۴$ درصد افزایش و در مقایسه با ارقام متمم بودجه به ترتیب $۲۰/۹$ ، $۲۱/۵$ - و $۲۹/۱$ درصد تغییر داشتند.

همچنین در بین اقلام تشکیل دهنده مصارف عمومی دولت، پرداختهای هزینه‌ای (جاری) با سهمی معادل $۶۸/۹$ درصد از کل مصارف عمومی نسبت به رقم بودجه مصوب به میزان $۴۷/۸$ درصد و در مقایسه با متمم بودجه معادل $۸/۲$ درصد افزایش نشان می‌دهد. تملک داراییهای سرمایه‌ای (پرداختهای عمرانی) نیز در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ از رشد قابل ملاحظه‌ای به میزان $۳۸/۶$ درصد نسبت به رقم بودجه مصوب و $۱۵/۸$ درصد نسبت به رقم متمم بودجه برخوردار است.

به طور کلی موضوع قانون بودجه سال ۱۳۸۵ بحث‌های اقتصادی مختلفی را در پی داشته است. بسیاری از کارشناسان اقتصادی از اتکای بیش از پیش بودجه دولت به درآمدهای نفتی انتقاد نموده و به ظهور علائم بیماری هلندی در اقتصاد ایران هشدار داده‌اند. از نظر این گروه اتکاء به درآمدهای نفتی و پول ارزان مانع از رشد اقتصادی همه جانبه شده، که نهایتاً منجر به تضعیف هرچه بیشتر توان رقابت پذیری اقتصاد ملی در سطح بین‌المللی می‌گردد، به طوری که تاریخ اقتصادی بسیاری از کشورها موید چنین یافته‌هایی است. به علاوه از نظر این گروه افزایش شدید هزینه‌های عمرانی دولت، به گونه‌ای که در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ (رشد $۳۸/۶$ درصدی نسبت به رقم مصوب بودجه ۱۳۸۴) آمده است، صرفنظر از مشکلات فنی، اعتباری و اجرایی مربوط به انجام پروژه‌ها، موجب افزایش نقدینگی (پس از تزریق اعتبارات به پروژه‌ها) شده که می‌تواند

به افزایش تقاضای کل و بالا رفتن نرخ تورم منجر گردد. در مقابل این گروه، طرفداران لایحه بودجه بویژه افزایش اعتبارات عمرانی معتقدند که افزایش این نوع هزینه‌ها برای مقابله با رکود اقتصادی و افزایش رشد اقتصادی در کشور لازم است. از نظر این گروه، با توجه به نیمه تمام بودن بسیاری از پروژه‌های عمرانی، کاهش اعتبارات عمرانی باعث طولانی شدن مدت زمان تکمیل پروژه‌ها شده و به این ترتیب بسیاری از طرحها و پروژه‌ها ممکن است توجیحات فنی و اقتصادی خود را از دست بدهند.

جدول شماره (۳) - تصویر کلان منابع و مصارف بودجه دولت در سال ۱۳۸۵^(۱)

(میلیارد ریال)

۱۳۸۵			۱۳۸۴		
رشد نسبت به بودجه با متمم‌ها	رشد نسبت به بودجه مصوب	قانون بودجه	بودجه با متمم‌ها	بودجه مصوب	
۴/۲	۳۳/۶	۵۴۸۵۷۱/۰	۵۲۶۶۴۶/۰	۴۱۰۷۱۵/۵	منابع
۲۰/۹	۵۳/۰	۲۴۴۴۵۵/۳	۲۰۲۱۶۹/۶	۱۵۹۷۴۳/۶	درآمدها
-۲۱/۵	۱۲/۷	۱۵۴۸۷۸/۲	۱۹۷۳۱۳/۴	۱۳۷۳۷۱/۴	واگذاری داراییهای سرمایه‌ای
۲۹/۱	۳۱/۴	۱۴۹۲۳۷/۵	۱۱۵۶۰۳/۵	۱۱۳۶۰۰/۵	واگذاری داراییهای مالی
۰/۰	۰	۰/۰	۱۱۵۵۹/۵	۰/۰	صرفه‌جویی ضمن اجرای بودجه
۴/۲	۳۳/۶	۵۴۸۵۷۱/۰	۵۲۶۶۴۶/۰	۴۱۰۷۱۵/۵	مصارف
۸/۲	۴۷/۸	۳۷۷۹۳۵/۲	۳۴۹۳۶۶/۰	۲۵۵۶۸۵/۶	پرداختهای هزینه‌ای (جاری)
۱۵/۸	۳۸/۶	۱۵۶۵۵۱/۴	۱۳۵۲۲۹/۰	۱۱۳۹۷۹/۳	تملک داراییهای سرمایه‌ای (پرداختهای عمرانی)
-۶۶/۵	-۶۶/۵	۱۴۰۸۴/۴	۴۲۰۵۱/۰	۴۲۰۵۰/۵	تملک داراییهای مالی

مأخذ: اداره بررسیها و سیاستهای اقتصادی

(۱) بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی

اهم اقدامات صورت گرفته در زمینه نظام‌های پرداخت و طرح «شتاب»

طی سالهای اخیر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با همکاری سیستم بانکی در راستای بهبود نظام پرداختها و تبادل اطلاعات بین بانکی (شتاب) و به منظور

تسهیل و تسریع مبادلات میان بنگاه‌های اقتصادی و بخش‌های مالی و نیز نوین‌سازی و متنوع‌سازی انواع خدمات بانکی اقدامات اساسی به شرح ذیل به عمل آورده است:

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۸۰ رسیدگی به مبحث بانکداری الکترونیک و خدمات نوین بانکی را با تکیه بر دیدگاه سیستمی و تحت چارچوب تحول در نظام‌های پرداخت و با بهره‌گیری از نظرات کارشناسان و متخصصان خبره نظام‌های پرداخت، خصوصاً کارشناسان بین‌المللی بی‌طرف مد نظر قرار داده و در این راستا اهداف و وظایف عمده خود را به توسعه زیرساخت‌های عمده نظام‌های پرداخت و فراهم آوردن بستر اصلی مبادله پیام‌های مالی- بانکی، پایاپای و تسویه تراکنش‌ها به صورت الکترونیکی معطوف نموده است. در این چارچوب بانک مرکزی زیرساخت‌های اصلی را با حمایت مجموعه‌ای منسجم از مقررات، دستورالعمل‌ها و قواعد عملیاتی برای شبکه بانکی کشور فراهم کرده و شبکه بانکی کشور نیز مکلف به توسعه زیرساخت‌های خود برای پرداخت الکترونیک جهت تکمیل چرخه پرداخت‌ها از مشتری به بانک و از بانک به مشتری شده است.

با توجه به موارد فوق‌الذکر بانک مرکزی پروژه مقدماتی را برای آزمون امکان‌پذیری و همچنین تشخیص مسایل و الزامات خاص شبکه پرداخت الکترونیکی در قالب طرح «شبکه تبادل اطلاعات بین‌بانکی (شتاب)» تعریف نمود. در این پروژه مقرر گردید که کلیه پرداخت‌های مبتنی بر کارت‌های بانکی در یک شبکه واحد صورت پذیرد. به این معنی که کارت هر بانک در پایانه هر بانک دیگر عضو نظام پرداخت قابل استفاده باشد. طرح «شتاب» از اوایل سال ۱۳۸۲ به صورت آزمایشی و با تسویه‌گری بانک صادرات بین سه بانک و سپس چهار بانک کشور راه‌اندازی شد و تا تاریخ ۱۳۸۴/۳/۱۷ کلیه بانک‌های کشور به آن ملحق شدند و همچنین امور تسویه بین بانکی

از طریق سوئیفت نیز از تاریخ ۱۳۸۳/۹/۲۴ به بانک مرکزی منتقل گردید. در کنار پروژه فوق، واحد نظام‌های پرداخت بانک مرکزی با تحول در ساختار اداری و سازمانی خود از فروردین سال ۱۳۸۳ گام‌های مهمی در جهت تحقق اتصال شبکه پرداخت بانکی به یکدیگر و نهایتاً ایجاد زمینه برای انجام مبادلات بین بانکی الکترونیکی برداشت. این تحولات سبب گردید تا با همت همکاران ارکان مختلف بانک و همچنین مدیران و کارشناسان شبکه بانکی، تمام بانکهای عمده کشور از طریق مرکز «شتاب» به یکدیگر متصل گردیده و ایده «شبکه واحد پرداخت» تحقق پیدا کند.

به موازات اقدامات فوق‌الذکر بانک مرکزی ضمن انجام مطالعات اساسی و تدوین طرح اولیه نظام جامع پرداخت، با مشارکت کارشناسان واحدهای مختلف بانک بازبینی‌های لازم را در طرح اولیه به عمل آورد تا نهایتاً طرح نهایی نظام پرداخت آماده گردید. ضمن اینکه تحقیقات و مطالعات گسترده‌ای در خصوص کاستیها و نیازهای کشور در خصوص ابزارهای نوین پرداخت به عمل آمد. در مجموع با توجه به تلاشهای صورت گرفته استانداردها و بسترهای اجرایی لازم توسط بانک مرکزی فراهم گردید تا شبکه بانکی کشور با استفاده از بسترهای تعریف شده، خدمات بانکداری الکترونیک را به مشتریان ارائه کند. پیش‌بینی می‌شود که تعداد کارت‌های بانکی تا پایان سال ۱۳۸۴ از مرز ۱۲ میلیون بگذرد.

به طور کلی بانک مرکزی ج.ا. ایران در راستای راهبرد تعیین شده خود و با توجه به تجربیات و بسترهای فراهم شده تلاش دارد اقدامات متعددی را در آینده برای توسعه شبکه الکترونیک پرداخت بین بانکی شامل ایجاد بستر قانونی و مقرراتی لازم جهت حمایت و رسمیت پرداخت‌های الکترونیک، توسعه انواع خدمات بانکی به مشتریان، پیاده‌سازی سیستم‌های محوری نظام پرداخت تا پایان سال ۱۳۸۵ و اتصال سیستم‌های

رایانه‌ای بانکداری بانکها به آن، عمق‌بخشی نظام پرداخت‌های الکترونیک (توسعه شبکه پایانه‌های فروش، صدور انواع کارت پول‌ها و کارت‌های اعتباری الکترونیک) و اجرایی نمودن ارتباطات بین‌المللی مرکز «شتاب» با سوئیچ کارت کشورهای منطقه، خصوصاً کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و کشورهای جنوب و شرق آسیا به مورد اجرا گذارد.

پښتونستان د علوم او مطالعات فرانسې
پرتال جامع علوم انسانی